реклама

СТИСЛИЙ ЗВІТ МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ «ВІДРОДЖЕННЯ» ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ У 2008 РОЦІ

У 2008 році МФВ надав близько 6 мільйонів доларів США на підтримку програмної діяльності задля демократичних зрушень та реформ у сфері права (правозахист, реформування судочинства та інституту кримінальної юстиції, доступ до інформації); зміцнення громадянського суспільства (посилення впливу та контролю громадян за владою всіх рівнів); у напрямку європейської інтеграції країни; у сфері ЗМІ; у галузі загальної та вищої освіти, включаючи інклюзивну освіту дітей з особливими потребами; у системі охорони здоров'я, у тому числі захисті прав пацієнтів та інших вразливих груп населення; в області інтеграції національних меншин в українське суспільство, за умов збереження та розвитку їх культурних особливостей; у сфері культури Фонд сприяв виданню перекладів українських творів світової суспільної думки, а також розвитку видавничої справи.

2008 рік був для Фонду так само складним, як і для всіх громадян України. Сприяти демократичному розвитку країни, намагаючись підтримувати та просувати кращі громадські ініціативи в умовах перманентної політичної, а згодом фінансово-економічної, кризи нелегко. Втім, ми вважаємо, що, незважаючи на кризові умови (чи навпаки — завдяки таким), громадянське суспільство країни у 2008 р. стало більш зрілим. Цей звіт якраз відбиває ті часто невидимі процеси, які відбуваються на рівні громадських організацій та в цілому в країні. Він містить лише основний опис суспільно значимих починань та проектів, які здійснюються за фінансового сприяння Фонду на кошти, отримані від його засновника Джорджа Сороса та інших співдонорів, партнерів МФВ.

Додамо, що в умовах світової кризи Дж.Сорос, погоджуючись з програмними стратегіями, розробленими правлінням та керівництвом МФВ, знайшов можливість збільшити грантові витрати Фонду у 2009 р. на 1 мільйон доларів США.

Здійснення благодійної донорської діяльності Фонду можливе лише завдяки роботі незалежних експертів—членів Програмних рад МФВ, які й приймають рішення щодо фінансування Фондом громадських та інших ініціатив. МФВ висловлює подяку членам Програмних рад, партнерам-співдонорам, а також представникам різних гілок влади, міністерств і відомств, які, незважаючи на несприятливі умови для демократичних перетворень, були відкриті для співпраці як з проектами, підтриманими МФВ, так і безпосередньо з Фондом і його експертами.

Міжнародний Фонд «Відродження» залишається найбільшою донорською структурою, яка сприяє розвитку сучасного громадянського суспільства в Україні. МФВ бачить свою місію не лише у підтримці окремих ініціатив громадян та інституцій країни, а й у наполегливому створенні кращих умов, у тому числі правових, для максимального широкого громадського активізму, самоорганізації громадян у всіх сферах та на всіх рівнях українського суспільства.

З повним текстом річного звіту МФВ 2008 року, переліком підтриманих ініціатив та проектів можна ознайомитися за адресою ***http://irf.kiev.ua***. Там само можна знайти повну інформацію про програмні пріоритети, здійснення яких фінансуватиметься на конкурсних засадах Фондом у 2009 році. Слідкуйте за оголошеннями конкурсів у ЗМІ та Інтернеті.

Виконавчий директор МФВ
Євген БИСТРИЦЬКИЙ

ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Відповідна програма Фонду (керівник — Олексій Орловський) має на меті сприяння розвитку різноманітних форм самоорганізації громадян, захист та лобіювання спільних інтересів громадських організацій перед владою, забезпечення рівноправного діалогу з владою як на стадії формування, так і на стадії впровадження рішень владних інституцій на всіх рівнях, здійснення громадськими організаціями моніторингу діяльності органів державної влади задля її прозорості та підзвітності громадянам.

● Одним із важливих напрямків діяльності програми у 2008 р. є **підтримка розвитку системи органів самоорганізації населення (ОСН).** ОСН — це представницькі органи, що створюються мешканцями, які проживають на території села, міста, селища або їх частин. Органами самоорганізації населення можуть бути будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети мікрорайонів, районів у містах, селах, селищах, створені активними громадянами. Саме ОСН забезпечують їхню участь в управлінні і вирішенні місцевих проблем. Саме питання удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності ОСН обговорювалися IV всеукраїнською науково-практичною конференцією, якій сприяла Програма «Удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності органів самоорганізації населення» (див.: ***www.samoorg.com.ua.***). Там само був обговорений проект нової редакції закону України «Про органи самоорганізації населення», підготовлений на заміну відповідного законопроекту, який зареєстровано у Верховній Раді України (р/н 2108 від 21 лютого 2008 р.).

З метою сприяння ефективній самоорганізації громадськості за місцем проживання, підтримано започаткування центрів організаційно-методичної підтримки існуючих та створення нових органів самоорганізації населення. Вони створені на місцевому рівні з метою підтримки діяльності об'єднань співвласників багатоквартирних будинків у містах Миколаєві, Луганську, Хмільнику, Кременчуці тощо. В рамках діяльності центрів членам їхніх територіальних громад надається безкоштовна методична, консультативна, організаційна, правова, інформаційна та інші види допомоги, які необхідні для забезпечення супроводу діяльності органів самоорганізації населення та ОСББ.

Однією з важливих ініціатив, яка реалізовувалася в 2008 році став проект ГО «Європейський діалог» «Мережа агенцій місцевого розвитку сільських громад Львівщини». Реалізація проекту передбачала активну співпрацю з сільськими громадами з метою створення агенцій місцевого розвитку Львівського регіону. В рамках проекту були проведені тренінги для представників громад, надавалась допомога в розробці пакетів документів, орієнтованих на покращення рівня публічних послуг та підтримку ініціатив громад, підготовку десяти мікропроектів громад для участі у конкурсах, створення мережі агенцій у двох районах тощо. Для інформування про діяльність за проектом було створено спеціальний розділ на веб-сторінці: ***www.dialog.lviv.ua.***

● **Громадянська Асамблея України.** Фінансово-економічна та політична кризи загострили питання публічного діалогу центральної влади з громадськістю. Окремі професійні громадські асоціації вже примусили різні гілки влади йти на такий діалог, або принаймні почати думати про його необхідність. Він мав би розпочинатися з самого початку каденції будь-якого Кабінету міністрів та скликання Верховної Ради. Відтак, МФВ вже третій рік поспіль підтримує діяльність Громадянської Асамблеї України, яка формує і висловлює позиції громадськості щодо стратегічних проблем українського суспільства. На сьогодні учасниками ГАУ є близько 450 активних неурядових організацій.

Пропозиція ГАУ-2007 щодо необхідності конституційної реформи як оптимального виходу з політичної кризи зайняла одне з чільних місць у сфері громадської думки. На другій Громадянській Асамблеї «Нова Конституція: позиції громадянського суспільства» (червень 2008 р.) обговорено та підтримано ідею створення Конституційної асамблеї. Прийнята та оприлюднена резолюція з вимогами до політиків та представників державної влади — відмовитися від використання конституційного процесу для досягнення політичних переваг; припинити маніпулятивні спроби внесення змін до Конституції без широкого громадського обговорення та запровадити інститут установчої влади (Конституційну асамблею) для розробки та ухвалення нової Конституції України, делегати якої обиратимуться на прямих виборах та не матимуть права обиратися чи призначатися до вищих органів державної влади протягом десяти років; запровадити систему «відкритих» (преференційних) регіональних виборчих списків; повернути мажоритарну систему на виборах до органів місцевого самоврядування; посилити відповідальність депутатів перед виборцями тощо. (Див.: ***http://gau.org.ua)***

● **Прозорість доходів нафтогазового сектору України.** Газове питання та закритість державного нафтогазового сектору залишається одним із найгостріших та вимагає набагато більшої уваги з точки зору його прозорості та реальної підзвітності громадянам України. У 2008 році Фонд продовжив діяльність зі сприяння громадському моніторингу доходів від видобутку, транспортування, зберігання та розподілу енергоносіїв.

Результатом стало експертне визначення найбільш проблемних питань енергетичного сектору України, які породжують корупцію на державному рівні. На основі виданої «Зеленої книги» «Нафтогазовий сектор України: прозорість функціонування та доходів» (редактор Михайло Гончар; видавництво «Анна-Т», Київ-Севастополь, 2008 р., 308 стор.), Фонд підтримав організацію тренінгів для журналістів з питань прозорості нафтогазового сектору. Досвід тренінгу та матеріали дослідження використані при підготовці значної кількості публікацій в ЗМІ, використовувалися у теле- та радіопрограмах. «Зелена книга» стала основою для започаткування співпраці програми з відповідними програмами національних фондів Інституту відкритого суспільства (ІВС) у США, в Азербайджані, Грузії та Казахстані. (Див.: ***http://nomos.com.ua/***)

Експертами програми разом з експертами цих країн розроблена стратегія, спрямована на ініціювання поширення Ініціативи прозорості для підприємств, які видобувають вуглеводневі ресурси (Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)) на країни, територією яких ці енергетичні ресурси транспортуються. Цей документ було представлено на черговому саміті EITI в лютому 2009 р. у Катарі. У липні 2008 р. на основі співфінансування із Фондом Віктора Пінчука в рамках V Зустрічі Ялтинської європейської стратегії із залученням провідних міжнародних та українських експертів та вищих представників усіх гілок влади України було обговорено питання про впровадження принципів прозорості та підзвітності у практику енергетичної сфери України. Див.:***http://yes-ukraine.org/ua)***

● **Моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування.** Прикладом ефективного моніторингу, профінансованого Фондом, може слугувати проект що реалізується Чернівецьким міським громадським молодіжним об'єднанням «Спілка активної молоді» — «Громадський моніторинг за діяльністю органів місцевого самоврядування — бар'єр руйнування історико-архітектурної частини Чернівців та нецільового використання бюджетних коштів». За результатами першої частини проекту (проект триватиме до середини 2009 року) виявлено численні випадки порушень договорів підряду, проектно-кошторисної документації, які призводять до руйнування пам'яток історії та архітектури міста. Через це виконавці робіт примушені були під тиском громадськості переробляти виконані ними будівельні роботи. (Див.: ***http://www.pamjatky.org.ua/DetailedNews.aspx?NewsID=6040***)

● **Сприяння проведенню адміністративно-територіальної реформи.** Усвідомлюючи вже давно назрілу необхідність проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні, а також необхідність взаємоузгодження різних існуючих підходів до її змісту та впровадження, Фонд «Відродження» оголосив тендер «Сприяння проведенню адміністративно-територіальної реформи». Як результат — підтримано проект громадської організації «Інститут громадянського суспільства» (керівник проекту Олександр Врублевський). Проект спрямований на залучення представників громадськості до створення концепції адміністративно-територіальної реформи та вироблення політик з її реалізації, розробка відповідних законопроектів, які забезпечуватимуть подальше впровадження цієї реформи у життя — все це у прямому діалозі з владою. Так, державним партнером у реалізації цієї ініціативи виступає Міністерство з питань регіонального розвитку України. Представники провідних НУО включені до складу Урядової міжвідомчої робочої групи, створеної відповідно до розпорядження прем'єр-міністра України. (Див.:***http://www.csi.org.ua***)

● **Професіоналізація кадрів місцевих громад.** Серед кількох інших ініціатив, підтриманих Фондом у цьому напрямку, відзначимо лише пілотну ініціативу «Професіоналізація кадрів для ефективного партнерства та місцевого розвитку Хмельницької області», що здійснювалася Хмельницькою обласною асоціацією «Поділля Перший». Проект ставив собі за мету апробацію практично-теоретичного курсу «Професіоналізація кадрів місцевих громад» для представників місцевих громад. Викладання курсу запроваджено на постійній основі на базі Хмельницького центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій та у подальшому буде фінансуватися з коштів обласного бюджету. (Див.:***http://www.ppngo.org***)

● **Електронна демократія для України.** Електронне урядування (е-урядування) — це взаємодія органів публічної адміністрації із громадянами, громадськими організаціями та бізнесом, а також взаємодія цих органів між собою через комп'ютерні мережі (керівник — Олеся Архипська).

У 2008 р. у рамках підписаного Меморандуму про співпрацю МФВ з Міністерством регіонального розвитку та будівництва України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, Виконавчим комітетом міської ради м. Судак (АР Крим) МФВ реалізовано операційний проект «Створення та діяльність центрів е-урядування», спрямований на створення та налагодження діяльності Регіонального центру розвитку е-урядування в АР Крим (РЦРЕУ).

Спільно із Радою ініціативи проекту (голова Ради — Інна Малюкова), до складу якої увійшли експерти, науковці, представники НУО, парламенту та уряду, проведено дослідження «Е-урядування в Автономній Республіці Крим: аналіз та рекомендації» із опитуванням державних службовців, представників НУО та бізнесу, розроблено навчально-методичне забезпечення курсів «Основи е-урядування» та «Комп'ютерна компетентність». Технологію дистанційного навчання забезпечує Український інститут інформаційних технологій в освіті Національного технічного університету в Україні «Київський політехнічний інститут», який наказом Міністерства освіти і науки України є координаційним центром впровадження технологій дистанційного навчання в Україні. За сприяння Посольства України в Королівстві Данія та посла Наталії Зарудної здійснено робочий візит делегації України у м. Копенгаген з метою вивчення данського досвіду впровадження технологій е-урядування у повсякденну діяльність державних органів влади, практики регулювання цієї сфери, особливостей проведення адміністративно-територіальної реформи у контексті розширення використання інформаційних технологій, а також розробок щодо запровадження електронного голосування.

Партнерами проекту є Академія е-урядування (Таллінн, Естонія), Інтернет-Асоціація України, корпорація «Науковий парк «Київська політехніка» та всесвітньо відомі бізнес-компанії, які спеціалізуються на технологіях е-урядування, а саме: Intel Ukraine Microelectronics Ltd., корпорація «Квазар-Мікро»). Офіційне відкриття РЦРЕУ відбулося у вересні 2008 р. (Див.: ***http://crimea.e-gov.org.ua***)

● **Толерантна Україна: культура добросусідства.** Програмою «Посилення впливу громадянського суспільства» підтримані ініціативи, спрямовані на підвищення рівня толерантності в суспільстві та соціальної інтеграції етнічних меншин.

Була продовжена діяльність з імплементації в навчальний процес шкіл та дитячих садків Автономної Республіки Крим інтегрованого курсу «Культура добросусідства». Враховуючи існуючі суспільно-політичні питання спільного проживання в Автономній Республіці Крим різних етнонаціональних, релігійних та мовних груп населення, впровадження означеного курсу в навчання на рівні загальноосвітньої школи може бути ефективним. Надалі передбачається викладання курсу і на рівні вищих навчальних закладів автономії. Проект реалізується громадською організацією «Інформаційно-дослідницький центр «Інтеграція і розвиток» в тісній співпраці з Радою Міністерств Автономної Республіки Крим, місцевим державним телебаченням та Офісом Верховного Комісара ОБСЄ. Значний інтерес до вивчення цього досвіду виявляють фахівці з Грузії та представники інших країн. (Див: ***http://www.integration.org.ua***)

Програма підтримала проект ГО «Інформаційний прес-центр» (Сімферополь), спрямований на зменшення негативного впливу одного з основних чинників, які породжують нетолерантність в АР Крим — питання землекористування. Проект створив три спеціалізовані консультативні центри, на базі яких представникам раніше депортованих народів надаються безкоштовні консультації з правових питань, проводяться інформаційні кампанії з метою роз'яснення їхніх прав у сфері землекористування тощо. (Див.: ***http://www.ipc.crimea.ua***)

РОМИ УКРАЇНИ

Впровадження толерантності та соціальної інтеграції етнічних меншин також є центральними для програми «Роми України» (керівник — Наталія Кияк).

Роми — одна з найбільш вразливих етнічних та культурних меншин в Україні. Згідно з офіційною статистикою в Україні проживають близько 50 тис. ромів, однак фахівці вважають, що реальна їх кількість перевищує 150 тис. Проблеми ромської меншини все ще не привертають належної уваги офіційної політики. Має місце дискримінація меншини на рівні соціальних служб, правоохоронних органів тощо. Роми найбільш потерпають від безробіття, неписьменності, антисанітарних умов проживання.

Програма спрямовує свої зусилля на вироблення і моніторинг ефективної державної політики щодо ромського населення України, підвищення рівня правової захищеності ромів, рівня надання медичних послуг ромському населенню, покращення рівня працевлаштування ромської молоді.

● У 2008 р. в рамках **громадського лобіювання приєднання України до Декади Ромського Залучення 2005—2015** програма налагодила зв'язок та обмін інформацією з Державним комітетом у справах національностей та релігії, державним органом, який відповідає за впровадження нових програм та стратегій, спрямованих на покращення становища ромської меншини. За сприяння програми у червні 2008 р. Конгресом Ромів України було проведено міжнародну ромознавчу науково-практичну конференцію «Роми України: із минулого в майбутнє» (до Всесвітнього дня ромів та Ромської Декади Європи 2005—2015). На конференції учасники — представники урядових структур, ромських НУО, українські та закордонні експерти та науковці з США, Сербії, Молдови, Болгарії та Російської Федерації обговорювали нагальні питання розвитку державної політики щодо ромів, можливості приєднання України до Декади Ромського Залучення 2005—2015, прийняття нової «Державної програми розвитку ромського народу на 2009—2013 роки», яку було розроблено Конгресом. З цього питання Програма координує свою діяльність із представництвом Світового Банку.

● Продовжила свою діяльність мережа проектів, спрямованих на **покращення доступу до медичних послуг** для ромського населення у Закарпатській області, регіоні, де ромські поселення найбільше страждають від соціально небезпечних хвороб. Спільно з програмою «Ромське здоров'я» Інституту відкритого суспільства (Нью-Йорк) було підтримано ініціативу щодо оцінки ситуації та отримання достовірних та релевантних даних для подальшого покращення державної політики щодо охорони здоров'я ромів. Окрім того, проведена серія тренінгів для представників ромських НУО, як захищати права ромів на отримання медичної допомоги. У м. Перечині Закарпатської області, наприклад, діє кабінет при місцевій поліклініці, в якому заступник головного лікаря в певний день має години прийому.

● **За правозахисним напрямком** програма підтримує найбільш активні ромські НУО, які продовжують працювати у цій сфері з 2004 року. Спільно з мережевою програмою Інституту відкритого суспільства «Урядування та правозахист» на Закарпатті було підтримано мережу громадських організацій ромів, які діють у сфері захисту прав та надання юридичних консультацій для ромів. Так, Товариство ромів Закарпаття «Рома» в рамках проекту «Правозахист ромів Закарпаття» надавало правову допомогу ромам через правозахисний центр, який діяв щоденно. Найчастіше правозахисною організацією вирішувалися справи про безпідставні адміністративні затримання, побиття ромів, а також оформлення документів на отримання паспорту, допомоги на дитину чи пенсії. (Адреса центру: Товариство ромів Закарпаття «Рома», вул. Донська, 4, м. Ужгород. тел.(03122)13758.)

● У 2008 році Програмою координувалася діяльність **програми стипендій для ромських студентів** (спільна ініціатива Ромського Освітнього Фонду/Roma Education Fund та підтримки німецького Фонду «Пам'ять, відповідальність та майбутнє» — загальну інформацію про стипендіальну програму див. на веб-сайті Ромського Освітнього Фонду — ***http://romaeducationfund.hu***). Підтримку отримали 38 ромських студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах Києва, Ужгорода, Одеси, Черкас, Львова, та Дніпропетровська. Фонд сподівається, що незабаром у місця компактного проживання ромського населення повернуться молоді професіонали з числа освічених ромів, які розуміють культурну й соціальну специфіку своєї громади та що їй необхідно для покращення життя.

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ГРОМАДСЬКИЙ ПРАВОЗАХИСТ

Програма «Верховенство права» (керівник — Роман Романов) підтримує ініціативи, спрямовані на захист прав людини та основоположних свобод, сприяє реалізації інституційних реформ у правовій системі держави.

● **Забезпечення доступу до інформації, що становить суспільний інтерес.** Реалізація права особи на доступ до інформації (відповідно до Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про звернення громадян») є невід'ємною частиною верховенства права в суспільстві та забезпечення більшої відкритості у діяльності органів влади, їхніх посадових та службових осіб. У 2008 році цей напрям діяльності програми значно посилив свою ефективність.

Завдяки підтримці Програми судова практика України збагатилася рішеннями, якими визнані протиправними відмови посадовими особами органів державної влади у наданні інформації, ненадання відповідей на інформаційні запити та звернення громадян. У березні 2008 р. уряд України на вимогу недержавних організацій визнав протиправною практику надання незаконних обмежувальних грифів «не для друку» та «опублікуванню не підлягає» актам Кабінету міністрів України та зняв такі грифи із близько 1500 постанов та розпоряджень уряду, виданих починаючи з 1991 року.(Див.:***www.stop-x-files-ua.org***)

● **Підтримка стратегічних судових справ по захисту жертв порушень прав людини** (стратегічні справи — які слугують прецедентами для вирішення аналогічних питань у судах країни). Завдяки діяльності програми у 2008 р. відзначається стабільне зростання кількості успішних справ. Десятки нових справ спрямовані до Європейського суду з прав людини. Адвокатами, що залучені за проектами, зупинено екстрадицію осіб, що переслідуються владою своєї країни за ненасильницьке вираження власних поглядів до Туркменистану, Білорусі, Росії, Казахстану, інших країн. Збільшується регіональна мережа юристів та адвокатів, які можуть здійснювати ефективний судовий захист прав людини як в межах юрисдикції держави, так і з допомогою міжнародних механізмів (Європейський суд з прав людини, Комітет ООН з прав людини). Див.: ***http://hrlawyers.khpg.org), http://www.helsinki.org.ua/index.php?r=a1b9***)

● Програма «Верховенства права» є піонером **з реформування системи безоплатної правової допомоги в Україні**. Система безоплатної правової допомоги спрямована на забезпечення можливості отримати правову допомогу (як консультацію та інформацію, так і допомогу адвоката у кримінальних справах) особами, які не мають можливості її оплатити власним коштом. Фактично в Україні ефективна система такої допомоги на рівні держави не налагоджена належним чином.

За час реалізації проекту було розвинуто співпрацю експертів Фонду та Інституту відкритого суспільства із адвокатурою, недержавними організаціями, органами юстиції та внутрішніх справ. Утворені у Харкові, Білій Церкві (Київська область) та Хмельницькому, офіси громадського захисту уклали угоди із обласними управліннями МВС та здійснюють діяльність з надання правової допомоги з моменту затримання. Як наслідок, досягнуто досить вражаючих результатів: зменшилася кількість затримань громадян у тих райвідділах МВС, що взаємодіють із проектом, а також зменшилася кількість осіб, щодо яких застосовується запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. За цим напрямом Міжнародний фонд «Відродження» тісно співпрацює із Фондом Віктора Пінчука, який співфінансує проект. Триває спільна робота із Міністерством юстиції України по розробці та внесенню на розгляд Верховної Ради країни відповідного законопроекту. (Див.: ***http://pravo.prostir.ua***)

● **Лобіювання міжнародних організацій з прав людини**, що здійснюють контроль за дотриманням прав людини в Україні (Рада ООН з прав людини, Комітети ООН, Моніторинговий комітет ПАРЄ). За підтримки Програми недержавні організації готують та перезентують на міжнародному рівні альтернативні до державних доповіді про дотримання прав людини в Україні. Положення незалежних доповідей включені до рекомендацій багатьох міжнародних інституцій, що об'єктивно оцінюють становище із правами людини в Україні. (Див.:***http://www.helsinki.org.ua/index.php?r=a1b10***)

● **Концепція реформування кримінальної юстиції**, вироблена, в тому числі, за підтримки Програми, була схвалена Національною Комісією зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права, Радою Національної безпеки та оборони України, затверджена указом президента України. Розробляються проекти законодавчих актів, спрямованих на її реалізацію (реформування інституту адміністративної відповідальності, кримінально-процесуальний кодекс, прокуратура тощо).(Див.: ***http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=311%2F2008***)

● **Національна Асамблея інвалідів України** за підтримки програми започаткувала кампанію, спрямовану на прискорення приєднання України до Конвенції ООН про захист прав інвалідів. Окрім того, здійснюється моніторинг законодавства України на відповідність положенням Конвенції ООН про права інвалідів. Як результат даної кампанії, президент України своїм указом дав доручення міністрові соціальної політики і праці підписати Конвенцію від імені України. 24 вересня 2008 року Конвенція ООН про права інвалідів та Факультативний Протокол до неї були підписані від імені України. Програма і надалі планує співпрацювати з партнерами щодо ратифікації та імплементації цього важливого міжнародного документу: (Див.:***http://naiu.org.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=54&Itemid=130***)

● **Інформаційна діяльність в галузі прав людини** здійснюється шляхом розширення мережі інформаційних ресурсів в Інтернеті. Програма надавала підтримку спеціалізованим інтернет-порталам: Права людини в Україні (див.: ***www.khpg.org***), Правова допомога, (див.: ***pravo.prostir.org.ua***), УГСПЛ (див.: ***www.helsinki.org.ua***), УНІАН-права людини (див.: ***http://human-rights.unian.net/***), Протидія ксенофобії (див.: ***www.xenodocuments.org.ua***), Тюремний портал (див.: ***www.ukrprison.org.ua***), Український правозахисний портал (див.: ***www.upp.org.ua***).

У співпраці із Норвезьким Гельсінкським комітетом та Українською Гельсінкською спілкою з прав людини Програма започаткувала освітню програму для нових активістів, викладачів правознавства, державних службовців. У 2008 році проведено вісім тижневих шкіл з прав людини. (Див.: ***www.edu.helsinki.org.ua***)

● **Фестиваль документального кіно про права людини.** Підтримується МФВ з 2003 року. У 2008 році фестиваль, окрім Києва, пройшов більш ніж у тридцяти містах України. Серед них: Вінниця, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Донецьк, Івано-Франківськ, Луганськ, Луцьк, Львів, Одеса, Полтава, Рівне, Севастополь, АР Крим: Сімферополь, Армянськ, Джанкой, Новоозерне, Євпаторія, Керч, Красноперекопськ, Роздольне, Феодосія, Ялта, Суми, Глухів, Шостка, Лебедин, Харків, Херсон, Чернігів. (Див.: ***www.docudays.org.ua***)

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ

«Європейська програма» (керівники — Ірина Солоненко, Дмитро Шульга) спрямована на підвищення якості та ефективності державної політики європейської та євроатлантичної інтеграції України та формування суспільного запиту на європеїзацію України. У 2008 р. Програма ініціювала, а також надавала фінансову, експертну та організаційну підтримку громадським ініціативам, які наближають Україну до інтеграції у Європейський Союз.

● **Співпраця уряду та громадськості у сфері європейської інтеграції.** Створено Громадську експертну раду

при Українській частині Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС (двостороннього органу між Україною і ЄС, утвореного у рамках Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і ЄС) у складі 31 незалежного громадського експерта. Діяльність цієї Ради є важливою з точки зору закріплення співпраці уряду та громадськості у сфері європейської інтеграції. Вона також консолідує часто-густо розрізнені експертні та громадські ініціативи у сфері європейської інтеграції. Програма надала організаційну й фінансову підтримку створенню Громадської ради та роботі Секретаріату Громадської ради. З більш детальною інформацією про Раду та результати її роботи можна ознайомитися за лінком: ***http://www.eu.prostir.ua/themes/rada.html.***

● **Підвищення прозорості переговорного процесу між Україною та ЄС щодо Угоди про асоціацію.** Українській громадськості було представлено досвід та кращі практики залучення громадських організацій до переговорного процесу країн Центрально-Східної Європи та Західних Балкан на міжнародній конференції у Києві. Проведено круглий стіл щодо питань інтелектуальної власності в Угоді про асоціацію. Окрім того, за підтримки програми та за участі експертів Громадської експертної ради було здійснено дослідження та видано аналітичну доповідь щодо ролі громадянського суспільства в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. (Див.: ***http://www.eu.prostir.ua***) Рекомендації експертів знайшли своє відображення у проекті окремих положень Угоди про асоціацію. Насамкінець, на порталі «Європейський простір» створено окрему сторінку, присвячену переговорному процесу щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, на якій міститься підбірка цікавих та інформативних матеріалів: ***http://www.eu.prostir.ua/themes/ua-eu.html.***

● **Громадська оцінка виконання Плану дій Україна — ЄС** (проект консорціуму провідних аналітичних центрів — Центру Разумкова, Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, Центру політико-правових реформ. (З матеріалами можна ознайомитися на веб-сторінці ***http://www.uceps.org*** у розділі «Міжнародні відносини».) Результати цього громадського моніторингу, альтернативного до оцінок уряду України та Європейської комісії, були враховані у двосторонньому звіті про виконання Плану дій Україна—ЄС (березень 2008 р.) та звіті Європейської комісії про реалізацію Європейської політики сусідства у 2007 р. (квітень 2008 р.). Як наслідок визнання авторитету незалежної громадської оцінки, і уряд України, і Європейська комісія вирішили проводити консультації з громадськими експертами при розробці Нового практичного інструменту Україна — ЄС, який має замінити План дій, чинність якого завершується у 2009 р.

● **Громадський моніторинг виконання Угоди про спрощення оформлення віз між Україною та ЄС** (підписана 18 червня 2007 р. і набула чинності з 1 січня 2008 р.). Моніторинг здійснювався у два етапи Консорціумом з семи громадських організацій (з них шість — регіональні ГО) під керівництвом Центру миру, конверсії та зовнішньої політики України. Дослідження проводилося шляхом опитування респондентів — користувачів послуг 21 консульства з 11 країн — членів ЄС на виході з консульств (чи візових центрів) за вибіркою. Як свідчать результати моніторингу, незважаючи на певне покращення ситуації з видачею віз громадянам України у «старих» Шенгенських країнах, Угода поки що не стала ефективним механізмом, спроможним компенсувати негативні наслідки розширення Шенгенської зони для більшості громадян України, що подорожують до країн ЄС. (Детальніше: ***http://eu.prostir.ua/news/24965.html***)

● Кабінет міністрів України затвердив якісно нову **Державну цільову програму інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008—2011 роки** (постанова КМУ №594 від 2.07.2008 р.), яка була розроблена на основі пропозицій Центру Разумкова, Міжнародного фонду «Відродження», МГО «Інтерньюз» та інших громадських організацій з урахуванням результатів громадської оцінки виконання попередніх Державних програм інформування громадськості з питань європейської та євроатлантичної інтеграції на 2004 — 2007 рр. (проект Центру Разумкова), а також кращого вітчизняного та міжнародного досвіду. Для виконання Програми створено Координаційну раду, до складу якої входять представники громадських організацій, та затверджено Порядок проведення конкурсного відбору проектів і програм інформування громадськості з питань європейської інтеграції, розроблених громадськими організаціями (постанова КМУ №956 від 30.10.2008) — це прецедент фінансування проектів громадських організацій з державного та місцевих бюджетів у вигляді грантів, який з'явився завдяки зусиллям експертів Фундації регіональних ініціатив, Мережі розвитку європейського права, Центру Разумкова, МФ «Відродження». (Див.: ***http://www.rada.gov.ua, www.kmu.gov.ua***)

● **Центри європейської інформації.** Мережа регіональних Центрів європейської інформації (ЦЄІ) поповнилася у 2008 році ще чотирма новими ЦЄІ на базі обласних бібліотек, тобто на сьогодні в Україні діє уже 24 ЦЄІ, відкритих за підтримки Програми (контакти усіх ЦЄІ можна знайти на: ***http://eu.prostir.ua/in/39896.html***). У липні 2008 р. проведено Форум мережі ЦЄІ, на якому була утворена ініціативна координаційна група Мережі. Відповідно до Державної цільової програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції на 2008—2011 рр., починаючи з 2009 року, ЦЄІ на базі обласних та районних бібліотек повинні фінансуватися з місцевих бюджетів.

● **Перша Школа європейської інтеграції** (проект Української асоціації європейських студій). Мета Школи як регулярного (щорічного) заходу — підвищення спроможності громадянського суспільства впливати на процеси європейської та євроатлантичної інтеграції України через поглиблення теоретичних знань та розвиток практичних навичок. У результаті першої пілотної Школи європейської інтеграції було навчено 40 лідерів громадських організацій з різних регіонів України для здійснення ефективної інформаційно-просвітницької діяльності у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції. (Детальніше: ***http://eu.prostir.ua/news/9786.html***)

● **Інформаційно-просвітницька кампанія «Толерантність як шлях до Європи».** Восени 2008 р. Мережа проєвропейських організацій України провела першу загальноукраїнську інформаційно-просвітницьку кампанію у сфері європейської інтеграції, що була присвячена популяризації толерантності як фундаментальної європейської цінності. Детальніша інформація — на веб-сторінці кампанії: ***http://www.tolerant.org.ua***.

● **Відкриті дебати про НАТО.** За підтримки програми створено та поширено якісні та унікальні для України медіапродукти, спрямовані на стимулювання відкритих дебатів про НАТО. Виготовлено та поширено телесеріал «НАТО: свій чи чужий», а також його вибрані фрагменти (їх можна подивитися та завантажити за адресою ***http://eu.prostir.ua/archive/2.html*** і використовувати як зручний візуальний матеріал для публічних обговорень про «плюси» та «мінуси», ризики та переваги євроатлантичної інтеграції) та російськомовну версію телесеріалу (зручна для перегляду у переважно російськомовних регіонах). Серіал двічі транслювався УТ-1 та низкою регіональних телеканалів, а також значною кількістю громадських організацій при проведенні таких дебатних заходів.

ПАРТНЕРСТВО БЕЗ КОРДОНІВ

Програма «Схід—Схід: партнерство без кордонів» (керівник — Тетяна Кухаренко) підтримує розвиток співробітництва між представниками міжнародної громадськості у вирішенні соціальних та соціально-економічних проблем.

2008 року 500 українських фахівців та громадських активістів узяли участь у виконанні 60 міжнародних проектів за кордоном. Це були проекти, як ознайомчо-стажувального характеру (для цільових аудиторій української громадськості), так і інформаційно-аналітичного, де українські експерти представляли вітчизняні практики та досвід.

З метою вивчення європейського досвіду впровадження реформ було підтримано навчальні візити, що стосувалися реформування житлово-комунального господарства та формування муніципальних тарифів (Польща), фіскальної децентралізації (Словаччина), місцевого економічного розвитку та впровадження практик соціально та екологічно відповідальної економіки (Чеська Республіка), медичного права і медичного страхування (Чеська Республіка).

Українські фахівці також мали змогу ознайомитися з кращими практиками у таких сферах, як: активізація участі місцевої громадськості у процесі прийняття рішень органами місцевої влади (Чеська Республіка), прозорість діяльності місцевого самоврядування (Польща), гендерна чуйність у роботі місцевої влади (Литва), інформаційно-просвітницька діяльність з питань європейської інтеграції (Польща, Чеська Республіка, Румунія), молодіжне лідерство (Польща та Румунія), медіація в школах і зменшення рівня підліткового насилля (Польща), реабілітація, соціальна інтеграція та товариська підтримка вразливих верств населення (Польща), соціально-психологічна допомога сім'ям, що мають дітей-аутистів (Польща та Чеська Республіка), кероване навчання дітей з особливими потребами (Польща).

Українські експерти активно запрошуються до участі у регіональних проектах з питань, що турбують міжнародну громадськість та вимагають об'єднання зусиль, спільної експертизи та постійного обміну інформацією — це питання енергетичної безпеки, міграційні процеси в Європі, питання толерантності, сучасні геополітичні процеси та заморожені конфлікти, відносини між Україною і Росією та Росії з країнами-сусідами тощо. Ці проблемні напрямки будуть у полі уваги програми й наступного року.

Водночас близько 50 міжнародних проектів було реалізовано в Україні. З них відзначимо такі:

● **«Інформацією проти нелегальної міграції!».** Українським журналістам із регіонів України, де найбільш відчутні проблеми міграції, надано допомогу чеськими та українськими експертами з питань методики висвітлення проблем міграції та мігрантів у ЗМІ. За результатами проекту готується збірка журналістських матеріалів «Українські заробітчани за кордоном: пошуки виходу із лабіринту експлуатації трудових нелегалів». (Див.: ***http://migration4media.net/uk/about_ua***)

● **Вивчення польського досвіду реформування ЖКГ.** Проаналізовано та поширено польський досвід співпраці місцевої влади, міських комунальних підприємств, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та управлінських фірм, реформування ЖКГ на ринкових засадах. Розроблено посібник «Розробка тренінгового курсу для керівників ОСББ і міських комунальних підприємств на базі польського досвіду реформування ЖКГ» (Львів—Краків, 2008, укр.), у якому запропоновано практичні поради щодо управління будинком, економічні і правові аспекти приймання будинку з комунального обслуговування під управління об'єднанням співвласників тощо. Окрему інформацію вміщено на веб-сторінці Центру досліджень місцевого самоврядування (Див.: ***http://www.cdms.org.ua/ua/economic_policy/management/***). Також за сприяння програми «Схід—Схід» партнерами було розроблено посібник «Вивчення досвіду співпраці громадськості і влади Кракова у формуванні комунальних тарифів і розповсюдження його в Україні» (Львів—Краків, 2008, укр.), що висвітлює питання впливу громадськості на формування комунальних тарифів житлово-комунальних послуг — окремі матеріали якого також можна знайти на сайті: ***http://www.cdms.org.ua/ua/economic_policy/tariff_policy/?articles_id=68&num=0***.

● **«Центри підприємництва — проти безробіття».** На основі польського досвіду створено два Клуби кар'єр для молоді у Косівському районі Івано-Франківської області та Кіцманському районі Чернівецької області у співпраці з місцевими навчальними закладами з метою підготовки молоді до усвідомленого вибору свого трудового шляху та виробленні базових навичок поведінки на ринку праці в умовах ринкової економіки; підготовлено консультантів та тренерів з питань працевлаштування молоді та розвитку підприємливості; розроблено тренінгову програму та опубліковано посібник «Підприємництво і молодь»; проведено ряд семінарів для заступників директорів шкіл та соціальних педагогів з питань підприємливості на практиці.(Див.: ***http://mgcetalon.org.ua***)

● **«Інтеграція соціально ізольованих груп: досвід Польщі та України».** На основі кращих польських і українських практик розроблено поради соціальним працівникам та громадським організаціям, які опікуються соціально виключеними особами — бездомними, тривало безробітними, бідними. Рекомендації викладено у посібнику «Як адаптувати європейський досвід вирішення бездомності в Україні» (Київ, Народна допомога, 2008), який, крім того, містить порівняльний аналіз проблем бездомності в Польщі та Україні, витяги із законодавства, глосарій. За підтримки програми «Схід—Схід» вийшла також публікація партнера проекту — Спільноти взаємодопомоги «Оселя» — «Всі люди мають потенціал» (Львів, Паіс, 2008), в якій представлено метод педагогічної роботи із соціально виключеними «допомога для самодопомоги». Метод спрямовано на активізацію, розвиток та успішне функціонування особистості без очікування пасивної допомоги. (Див.: ***http://emaus-oselya.org/ua , http://www.nardop.org.ua/kiev***)

● **«Пацієнтські організації Східної Європи та Азії за безпеку пацієнтів».** Розпочато комплексне дослідження стану безпеки та дотримання прав пацієнтів в країнах Південно-Східної Європи та Азії з метою залучення країн-учасниць до виконання Всесвітньої декларації з охорони здоров'я, удосконалення національного законодавства, що регулює безпеку пацієнтів та розвиток міжнародного руху за безпеку пацієнтів. Матеріали проекту, що завершиться у 2009 р., можна знайти на веб-сторінці: ***http://ps.medpravo.org***

ПРОФЕСІЙНІ ЗМІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Програма «Засоби масової інформації» (керівник — Віталій Замніус) сприяє утвердженню свободи слова та інформації в Україні як однієї з ключових засад відкритого демократичного суспільства; підтримує становлення плюралістичного медіасередовища через розвиток незалежних і професійних медіа.

● **Бюро журналістських розслідувань.** Переможцем тендера на створення Бюро журналістських розслідувань, ініційованого та оголошеного програмою, стала ГО «За професійну журналістику» (керівник — Єгор Соболєв). Місія Бюро «Свідомо» — не у «викритті» хвороб суспільства, таких, наприклад, як корупція, а у дослідженні суспільних процесів (на противагу фактам), у тому, щоб стимулювати читачів до громадянських ініціатив, що можуть принести альтернативні рішення. Вже побачили світ розслідування на теми: «Чому пиво не алкоголь?», «Як ігорний бізнес охоплює Україну і що робить центральна влада?», «Збилися з курсу. Що буде з гривнею?», «Експеримент із невідомим. Чому в Україні не маркують продукти, що містять генетично-модифіковані організми?», «Ліки від жадібності. Як врятуватися від перетворення лікарів на продавців ліків?», «Кровні пута. Чому в Україні інфікують пацієнтів через перелиту кров?». У фокусі розслідувань Бюро були проблеми переходу комплектації Збройних сил України на професійну основу, епідемії гепатитів В і С, шкідливості тотальної газифікації України та ін. З матеріалами розслідувань можна ознайомитися в Інтернеті: ***http://www.ogo.ua/rubrics/Inves/2009-01-22/28177), http://www.vezha.org/news/12793.html, http://20minut.ua/news/141051, http://www.gazeta.rv.ua/?n=13771, http://www.gazeta.rv.ua/?n=13449***.

Діяльність Бюро базується на партнерських відносинах з низкою регіональних та всеукраїнських видань, які отримують і публікують всі матеріали Бюро. Сьогодні серед передплатників згаданих матеріалів — 17 провідних регіональних видань. Серед планів Бюро — запуск веб-сторінки, створення мережі журналістів-розслідувальників, надання консультацій та юридичної допомоги в розслідуваннях практикуючим журналістам.

● **Започаткування Школи професійної журналістики «Нова Україна».** Переможцем відповідного тендера, оголошеного програмою, стала ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив» (керівник Ігор Когут). Школа сприятиме формуванню нової професійної еліти української журналістики, глибшому усвідомленню учасниками Школи не лише професійних стандартів, але й складних політичних та інших суспільних процесів, що відбуваються в Україні. 2009 рік — буде першим навчальним роком у Школі (докладніше про роботу Школи: ***http://www.usps.org.ua/index.php?mid=38***).

● **Підвищення фахової готовності журналістів** до висвітлення широкого кола питань, що належать до пріоритетів МФВ. Впродовж року програма ЗМІ підтримувала організацію тренінгів для журналістів з питань висвітлення проблеми протидії захворюванню на туберкульоз; регіональні семінари для журналістів на тему інклюзивної освіти.

● **Моніторинг стану дотримання права на свободу слова.** Програма постійно підтримує ініціативи громадських організацій, щодо моніторингу дотримання законодавства у сфері ЗМІ, а також норм професійної етики самими журналістами. «Інститутом масової інформації» (ІМІ) здійснювався щоденний моніторинг порушень прав журналістів у всіх регіонах держави, а також видавався щомісячний звіт «Барометр свободи слова» (див.: ***http://imi.org.ua***). Сімферопольська ГО «Інформаційно-дослідницький центр «Інтеграція та розвиток» проводила комплексний моніторинг друкованих видань Криму на предмет використання ними «мови ворожнечі», проявів расизму, ксенофобії та інших форм нетерпимості (Див.: ***http://www.integration.org.ua***) . ГО «Телекритика», за підтримки програми, здійснювався щотижневий моніторинг інформаційних телепрограм та проводилися журналістські розслідування проявів замовної журналістики та інших порушень професійних стандартів у ЗМІ. (Див.: ***http://www.telekritika.ua/media-corp/corruption***)

● **Цифрове мовлення.** За підтримки МФВ у м. Одесі була проведена міжнародна науково-практична конференція «Проблеми впровадження цифрового мовлення на загальнонаціональному, регіональному та місцевому рівнях». Восени 2008 року було підтримано Другий міжнародний форум з питань цифрового мовлення. (Див.: ***http://www.dtvforum.org.ua***)

ОСВІТА УКРАЇНИ: РІВНИЙ ДОСТУП ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

«Освітня програма» (керівники — Георгій Касьянов, Олена Заплотинська) сприяє залученню потенціалу українського третього сектору та науково-освітніх установ для сталого розвитку освітньої системи, покращення якості освіти в Україні, надання рівного доступу молоді до освіти.

● **Університетська автономія — складова громадянського суспільства.** Проект спрямовано на створення нової моделі взаємин між університетом, суспільством і державою, в межах якої університет стає інституцією, що визначає свої завдання і сама несе відповідальність за результат своєї діяльності перед суспільством в особі власної академічної та студентської спільноти і місцевої громади, дбаючи про відповідність своєї мети загальнонаціональним інтересам. Проект реалізується за участі представників Міністерства освіти та науки України, секретаріату президента України та консорціуму восьми університетів: Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, Львівського національного університету ім. Івана Франка, Українського католицького університету (Львів), Національного університету «Києво-Могилянська Академія», Університету економіки та права «Крок» (Київ), Дніпропетровського національного університету, Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна, Донецького національного університету. Голова Консорціуму — президент Національного університету «Києво-Могилянська Академія» Сергій Квіт.

На початку 2008 р. Консорціум повернувся до співпраці з Міністерством освіти і науки України та урядом. У січні 2008 р. відбулося засідання Ради ректорів консорціуму за участі міністра освіти та науки І.Вакарчука, на якому було узгоджено план дій на 2008—2009 рр. та розроблено пропозиції до програми дій уряду в сфері освіти. Зокрема, університети взяли участь у розробці освітнього компоненту програми уряду Ю.Тимошенко. Представники консорціуму університетів та МФВ увійшли до робочої групи з розробки змін та доповнень до Закону «Про вищу освіту», до експертної групи при профільному комітеті Верховної Ради України. Питання університетської автономії зазначено як один із пріоритетів діяльності МОН на 2008 рік (див.: «Дзеркало тижня» 2008, № 4, 2—8 лютого). (Див.: ***http://www.rpl.org.ua, www.irf.kiev.ua***)

● **«Громадські платформи освітньої реформи в Україні»** — українсько-голландський проект, розпочатий МФВ спільно з Міжнародним центром розвитку шкільництва — APS (Нідерланди) в кінці 2006 року з метою започаткування в Україні відкритого демократичного обговорення освітянських проблем (керівник проекту — Георгій Касьянов). У межах проекту передбачено організацію системи постійного обміну і розповсюдження інформації між освітньою громадськістю, учасниками навчально-виховного процесу та місцевими органами управління у сфері освіти. Цей проект фінансується МФВ спільно з програмою MATRA Міністерства закордонних справ Королівства Нідерланди.

Впродовж 2008 року проект реалізувався за напрямом «Школа майбутнього: проблеми реформування системи управління освітою (від децентралізації до самоуправління)». Діяльність в рамках проекту була спрямована на впровадження збалансованої моделі взаємодії всіх зацікавлених сторін, які беруть участь у процесі покращення роботи шкіл (місцевих органів управління у сфері освіти, вчителів, директорів шкіл, батьків), задля розповсюдження та впровадження навчальної реформи на локальному рівні з метою встановлення сучасних стандартів аналізу та публічної дискусії стосовно соціально значущих аспектів освітньої реформи. У Полтаві та Одесі було проведено тренінги (квітень 2008 р.), серії локальних сесій для освітян цих областей (квітень-червень 2008 р.), дві регіональні (вересень 2008 р.) та одна національна (листопад 2008 р.) конференції, присвячені темі реформування школи та наближення її до «ідеальної» школи майбутнього. Опубліковано інформаційні бюлетені: «Український шкільний підручник: час говорити, час діяти», «Школа майбутнього», брошури та аналітичну доповідь «Навчальне книговидання в Україні. Системні проблеми та варіанти змін» (підготовлена у 2007 р.). Діяльність проекту завершується у 2009 році. (Див.: ***www.upper.org.ua***)

● **Впровадження інклюзивної освіти в Україні** в 2008 році було логічним продовженням попередніх проектів, що впроваджувалися та підтримувалися програмами МФВ у 2005—2006 роках: проект «Права дітей з особливими освітніми потребами на рівний доступ до якісної освіти» (Освітня програма) та проект «Освітня політика щодо інклюзивної освіти: міжнародний досвід та українські реалії» (програма «Схід—Схід»). З метою сприяння внесенню змін до законодавства стосовно подальшого розвитку і реалізації інклюзивної моделі освіти в Україні було проведено два семінари у Львові та Полтаві, під час яких було вироблено пакет рекомендацій стосовно Положення про інклюзивний клас/школу та Стандарту соціальних послуг для інклюзивних шкіл; організовано громадські слухання (Київ, Полтава) та круглий стіл у рамках міжнародної конференції «Національні стратегії впровадження Конвенції ООН про права інвалідів: політика, досвід, практика» (23—24 жовтня 2008 р.). (Див.: ***http://www.ussf.kiev.ua***)

● **Право і освіта.** У 2008 році було розпочато новий напрям, у рамках якого було розроблено концепцію програми, проведено консультації із зацікавленими партнерами та конкурс «Імплементація принципів «Верховенства закону» в системі освіти України». Результати конкурсу будуть повідомлені в березні 2009 року. (Див.: ***www.irf.kiev.ua***)

● **Управління і фінансування в освіті: можливості змін».** Було проведено дослідження системи фінансування шкіл міста Києва, підготовлено доповідь «Між містом і районами. Управління та фінансування київських шкіл», розроблено навчальний посібник для адміністраторів шкіл «Шкільний бюджет в умовах неповного державного фінансування» (посібник готується до друку). Розвиток діяльності за напрямом продовжуватиметься у 2009 році.

ЗОВНІШНЄ ТЕСТУВАННЯ

● **Центр тестових технологій і моніторингу якості освіти.** Освітня програма Фонду виступає головним засновником та ініціатором підтримки впровадження зовнішнього оцінювання в Україні з 2002 р. Саме у рамках проекту «Центр тестових технологій» (тодішній керівник — Лілія Гриневич) було розроблено та апробовано технологічний і методичний цикли тестування, які лягли в основу зовнішнього оцінювання; створено нормативну базу для його проведення. Впродовж 2005—2006 рр. відбувалася тісна співпраця із Секретаріатом президента для запровадження зовнішнього оцінювання та створення Українського центру оцінювання якості освіти.

Упродовж 2008 р. діяльність Центру була спрямована на розбудову інституту громадянського моніторингу державної системи зовнішнього оцінювання і моніторингу якості освіти. Масовий громадський моніторинг задля чесного перебігу тестових іспитів у регіонах країни за сприяння Фонду «Відродження» був проведений громадською організацією Комітетом виборців України (Див.:***http://www.cvu.org.ua/?&lim_beg=105&mid=fp***). Центр тестових технологій і моніторингу якості освіти у складі коаліції громадських організацій брав участь у кампанії громадського спостереження за перебігом зовнішнього оцінювання (22 квітня — 4 липня 2008 р.). Центром було розроблено анкету громадського спостерігача на пункті тестування. Відслідковувався також процес апеляції учнями перебігу тестування.

В рамках проекту Центром було підготовлено аналітичний звіт за результатами опитування учнів 11 класів та вчителів загальноосвітніх шкіл стосовно визначення ступеню поінформованості щодо питань зовнішнього оцінювання. Вдосконалено, у тому числі за сприяння Програми, «Положення про здійснення громадського спостереження під час ЗНО 2008 року» на предмет залучення громадського спостереження на всіх етапах тестування (інформаційному, реєстрації учасників, транспортуванні тестових завдань, транспортуванні заповнених бланків тестових відповідей та їх перевірки, встановленні результатів ЗНО та прийому до вищих навчальних закладів).

У 2008 році Центром видано короткий словник тестологічних термінів, який є першою в Україні спробою систематизувати найчастіше вживані у зарубіжній та вітчизняній літературі терміни, якими користуються під час проведення тестування (Короткий тестологічний словник-довідник (Упоряд. Л.Т.Коваленкою. — К.: Грамота, 2008.) . Продовжується видання вісника ТІМО (Тестування і моніторинг в освіті). (Див.: ***http://www.timo.com.ua/journal***)

Завдяки ініціативі та фінансовій підтримці Фонду у грудні 2008 р. отримані та оприлюднені результати міжнародного порівняльного дослідження математичної і природничої освіти за проектом TIMSS 2007 (Trends in International Mathematics and Science Study). Дослідження проводилося у травні 2007 р. Центром тестових технологій та моніторингу якості освіти спільно з Міністерством освіти та науки та Академією педагогічних наук. Україна вперше взяла участь у дослідженні TIMSS (близько 9 тис. учасників), що дозволило отримати об'єктивну інформацію про стан природничо-математичної освіти в країні та здійснити порівняльну оцінку природничо-математичної підготовки учнів середньої школи в країнах із різними системами освіти і виявити фактори, що впливають на рівень цієї підготовки. Це дасть можливість вдосконалити національну систему освіти, принаймні у двох її важливих галузях — математиці і природознавстві. Результати TIMSS 2007 розміщені на веб-сторінці Бостонського коледжу: ***http://timssandpirls.bc.edu/TIMSS2007/release.html***

481 ПЕРЕКЛАД СУСПІЛЬНО-НАУКОВИХ КНИЖОК ДЛЯ УКРАЇНИ

Програма «Соціальний капітал та академічні публікації» (керівник — Тарас Лютий) розширює можливості доступу до інформації (насамперед наукової) для її ефективного використання й посилення ролі академічних публікацій задля розвитку українського суспільства, а також збагачення публічного простору України шляхом використання громадянами можливостей новітніх медіа.

● **Проект перекладів** — спільна ініціатива МФВ, Інформаційної програми Інституту Відкритого Суспільства та фундації «Наступна сторінка» — діє в Україні з 1998 року. Станом на лютий 2009-го за підтримки програми в Україні видали 481 переклад книжок українською, ще близько 160 назв готуються до друку у 2009-му та найближчих роках. Діяльність відбувається у партнерстві з Ґете-Інститутом в Україні, Британською Радою в Україні, Польським Інститутом у Києві, Посольством Республіки Польща в Україні, Всеукраїнською благодійною організацією «Фонд Віктора Пінчука — соціальна ініціатива».

● **Сприяння відкритому доступу до наукової літератури.** У 2008 році спільно з мережевою програмою Інституту Відкритого Суспільства були підтримані чотири проекти (Інститут програмних систем Національної академії наук України (Київ) (Див.: ***www.publications.nas.gov.ua***); Львівська міська громадська організація «Центр гуманітарних досліджень» (Львів) (Див.: ***www.humanities.lviv.ua***); Обласна громадська організація «Центр стратегічних ініціатив» (Хмельницький) (Див.: ***www.csi.km.ua***); Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя (Тернопіль) (Див.: ***www.tu.edu.te.ua***).

Їхніми результатами є: створення і розвиток архівів відкритого доступу в науково-освітніх організаціях і навчальних закладах з актуальними повнотекстовими науковими публікаціями, навчальними матеріалами; інформування про відкритий доступ шляхом проведення інформаційних семінарів для зацікавлених сторін — науковців, бібліотекарів, науково-освітніх організацій з метою розвинути практики відкритого доступу; організація інформаційних семінарів для працівників ЗМІ; конкурси для журналістів, які пишуть про відкритий доступ; конкурсів студентських досліджень тощо; розширення спектра прав користувачів щодо доступу до інформації та її ефективного використання для особистого і суспільного розвитку. Дивіться докладніше: ***http://www.dspace.humanities.org.ua:80/dspace/, www.tstu.edu.ua, http://library.tstu.edu.ua, http://www.csi.km.ua.***

● **Український книжковий проект.** У листопаді 2008 р. завершилося трирічне виконання Українського книжкового проекту. Втілення проекту стало можливим завдяки тому, що Міжнародний фонд «Відродження» спільно з Фондом для Центрально-Східних Європейських книжкових проектів, Амстердам (Fund for Central and East European Book Projects — Amsterdam (CEEBP)) отримав трирічний грант від програми МАТРА Міністерства закордонних справ Нідерландів на проект становлення професійного і потужного книжкового ринку у всій Україні.

Завдяки реалізації проекту на національному та регіональному рівнях український уряд розпочав діалог з видавничою громадськістю, книжка стала доступнішою для покупців та зросла кількість точок продажу книжок українських видавців у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Запорізькій, Івано-Франківській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Ужгородській, Херсонській, Хмельницькій та Чернівецькій областях і АР Крим (саме у зазначених містах відкрилися міжрайонні дистрибуційні центри). Вперше в Україні з'явилася база даних українських книжок ВСІКНИГИ.ORG.UA (Див.:***http://vsiknygy.org.ua***) з детальною інформацією про 153 721 книжку 2 609 видавців (серед них 69 221 доступних у продажу та 5 534 новинок). Близько половини активних видавців і книгорозповсюджувачів України взяли участь у 41 циклі семінарів та консультацій в рамках проекту. Більшість учасників змогли розпочати нові проекти з продажу та видання книжок. Було створено інтернет-ресурси української книжкової індустрії (Див.: ***www.UABooks.info***) (Асоціація видавців і книгорозповсюджувачів) та (Див.: ***www.VlasnaSprava.info***) (Центр розвитку

бізнес-технологій). На завершення Українського книжкового проекту підготовлені та розповсюджені рекомендації з розвитку державної і регіональних політик підтримки українського книжкового ринку.

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

Програма «Громадське здоров'я» (керівник — Вікторія Тимошевська) сприяє реформуванню сфери охорони здоров'я і покращенню рівня здоров'я населення України шляхом забезпечення доступу до якісної та такої, що відповідає потребам пацієнтів, медичної допомоги.

● **Право та охорона здоров'я.** Одним із досягнень цієї ініціативи у 2008 р. є започаткування нового руху в Україні, який об'єднав понад 25 пацієнтських, правозахисних та лікарських організацій, які спільно працюють над практичним захистом прав людини у сфері охорони здоров'я та займаються розробкою рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у галузі прав пацієнтів.

Цей рух об'єднав проекти — переможці конкурсу, які впроваджуються на сьогодні у кількох регіонах України — Львівському, Луганському, Вінницькому, Харківському, Херсонському та в АР Крим. Цінність цих проектів полягає не в тому, що вони вже допомогли виявити низку системних порушень прав пацієнтів, які стали підґрунтям для судових стратегічних справ з перспективою подання до Європейського суду з прав людини. В рамках проектів надається безоплатна правова допомога пацієнтам та їх родичам; регулярно проводяться освітні заходи для медичних працівників щодо прав людини, що сприяє налагодженню довготривалої співпраці між закладами охорони здоров'я, правозахисними організаціями та представниками об'єднань пацієнтів. (Див.: ***www.healthrights.in***)

У п'яти містах України (Львів, Миколаїв, Полтава, Чернігів та Херсон) підтримано діяльність щодо правового захисту та представництва інтересів споживачів ін'єкційних наркотиків (СІН) та людей, які живуть з ВІЛ/СНІДом (ЛЖВ). Адвокатський супровід в судах за відповідними кримінальними справами дозволив запобігти ув'язненню або зменшити міру покарання затриманих представників вразливих груп населення, змінити на практиці стосунки між представниками вразливих груп (СІН та ЛЖВ), представниками правоохоронних органів та закладів охорони здоров'я.

У червні 2008 р. було представлено звіт за результатами дослідження серед представників усіх п'ятьох проектів — «Справедливість для всіх: значимість правової допомоги в контексті надання медичних послуг споживачам наркотиків в Україні». Цей звіт наводить приклади того, як безкоштовна правова допомога надає можливість споживачам ін'єкційних наркотиків краще захистити себе від порушень прав людини, отримати медичну допомогу та покращити якість свого життя. (Див.:***www.irf.kiev.ua***)

● **Громадське здоров'я в системі освіти України.** У напрямі подальшого розвитку та включення питань охорони громадського здоров'я в систему навчання юристів та лікарів серед яких — Всеукраїнська конференція з медичного права і правового статусу пацієнта (м. Львів, 17—18 квітня, 2008 року), яка зібрала понад 150 учасників, серед яких і представники правозахисних організацій, об'єднань пацієнтів, асоціації лікарів та управлінці у галузі охорони здоров'я. Розпочато розробку проекту програми навчального курсу «Права людини в сфері охорони здоров'я / Медичне право» для подальшого затвердження МОЗ України та впровадження у вищих медичних навчальних закладах країни. У 2008 було розроблено та затверджено навчальний модуль «Права людини. Робота працівників міліції з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом та наркозалежними особами», який використовуватиметься в рамках курсів підвищення кваліфікації Київського національного університету внутрішніх справ України для діючого складу правоохоронних органів (в основному представників ВБНОН). Даний проект виконується ГО «Центр психосоціальної реабілітації хімічно залежної молоді «Крок за кроком» спільно з Національним університетом «Академія МВС України». Розробку навчального курсу буде завершено у березні 2009 року.

● **Зменшення шкоди.** Громадські організації людей, яких безпосередньо торкнулися проблеми вживання наркотиків та ВІЛ/СНІДу, здійснювали адвокаційну роботу в регіонах, спрямовану на підвищення рівня доступу СІН до відповідних медичних та соціальних послуг та попередження порушень прав людини з боку працівників медичної сфери та правоохоронних органів. Створена всеукраїнська організація батьків, чиї діти є пацієнтами програм ЗПТ в Україні — «Надія», метою роботи якої є інформування зацікавлених сторін щодо переваг та результатів програм ЗПТ, робота із потенційними клієнтами. Також з кінця 2008 року почала діяти Всеукраїнська асоціація пацієнтів ЗПТ, яка об'єднує пацієнтів з різних регіонів та метою якої є представлення інтересів та захист прав пацієнтів ЗТ в Україні. Проведено триденний тренінг «Практичні аспекти проведення медіакампаній у сфері адвокації проектів зменшення шкоди» для представників із шести регіонів (Дніпропетровської, Донецької, Київської, Миколаївської, Полтавської та Сумської областей). Проведено чергову (третю) літню школу з адвокації для представників ВІЛ-сервісних НУО з метою розвитку їх адвокаційної спроможності. Літня школа була проведена спільно із Міжнародним альянсом з ВІЛ/СНІДу. У результаті навчання з'являється нова генерація активістів-лідерів із числа людей, яких безпосередньо торкнулася проблема вживання наркотиків та ВІЛ/СНІДу, і які розпочали виконувати адвокаційні проекти. (Див.: ***www.aidsalliance.org.ua***)

У листопаді-грудні 2008 року розпочалася інформаційна кампанія щодо переваг та результатів програм замісної підтримувальної терапії в Україні «Зворотний квиток». (Див.: ***www.zpt.in.ua***)

● **Паліативна допомога — допомога невиліковним хворим як ознака дійсної людяності українського суспільства.** За підтримки МФВ «Всеукраїнська асоціація паліативної допомоги» та «Всеукраїнська Рада захисту прав та безпеки пацієнтів» пролобіювали створення Координаційної ради з питань розвитку паліативної допомоги в Україні (далі КР), склад та повноваження якої було затверджено відповідним наказом МОЗ. (Див.: ***http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1039.8148.0***) Згідно з наказом МОЗ, дана КР уповноважена розробити та подати на узгодження та затвердження Національну Програму з розвитку паліативної та хоспісної допомоги на 2010—2014 рр., що дозволить не лише впровадити в Україні паліативну допомогу як частину загальної системи охорони здоров'я, але й зобов'яже уряд виділити бюджет на фінансування паліативних потреб та послуг для населення.

Програмою підтримано проекти, які дали поштовх аналізу проблем паліативних пацієнтів з точки зору прав людини, особливо ті питання, що стосуються доступу до знеболення та медичної допомоги в цілому. Був проведений аналіз та підготовлено звіт щодо доступності знеболюючих засобів (опіоїдних препаратів) для паліативних хворих в Україні, результати якого стануть підґрунтям для проведення широкомасштабної адвокаційної роботи та розробки відповідних нормативно-правових документів для затвердження Національної Програми з паліативної допомоги. (Див.: ***http://www.moz.gov.ua/ua/main/docs/?docID=10398***)

● **Доступ до життєво-необхідних препаратів.** Вперше підтримано інноваційний проект організації «Громадянської ініціативи допомоги хворим на хронічні вірусні гепатити в Україні», спрямований на об'єднання зусиль представників громадськості, медичних працівників та пацієнтів, хворих на гепатит С з метою розробки плану спільних дій для адвокації покращення профілактики, діагностики та лікування хворих на вірусні хронічні гепатити. Інформацію про впровадження проекту та справи в цій галузі на веб-сторінці (***http://hepatit.org.ua***).

СТРУКТУРА ВИТРАТ ЗА НАПРЯМАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Напрям діяльності	Кількість проектів	Сума
Програма «Посилення впливу громадянського суспільства»	78	$ 1270357
Європейська програма	48	$ 597718
Програма «Схід—Схід: партнерство без кордонів»	94	$ 660692
Програма «Верховенство права»	44	$ 1065467
Програма «Засоби масової інформації»	24	$ 366896
Програма «Соціальний капітал і академічні публікації»	46	$ 327051
Освітня програма	12	$ 363291
Програма «Роми України»	25	$ 136656
Программа «Громадське здоров'я»	72	$ 907777
Разом	**443**	$ 5695905

РОЗПОДІЛ ПІДТРИМАНИХ ПРОЕКТІВ ЗА РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ

Регіон	Кількість проектів	Сума
АР Крим	15	$ 200188
Вінницька обл.	7	$ 82300
Волинська обл.	3	$ 28184
Дніпропетровська обл.	8	$ 43417
Донецька обл.	18	$ 143494
Закарпатська обл.	14	$ 85754
Івано-Франківська обл.	8	$ 56208
м. Київ	169	$ 2401386
Київська обл.	13	$ 187663
Кіровоградська обл.	3	$ 25500
Луганська обл.	13	$ 146583
Львівська обл.	26	$ 308333
Миколаївська обл.	8	$ 101902
Одеська обл.	8	$ 92273
Полтавська обл.	7	$ 83756
Рівненська обл.	2	$ 10930
Сумська обл.	11	$ 96912
Тернопільська обл.	5	$ 46026
Харківська обл.	17	$ 375473
Херсонська обл.	8	$ 109795
Хмельницька обл.	5	$ 157276
Черкаська обл.	2	$ 16823
Чернівецька обл.	10	$ 92798
Чернігівська обл.	10	$ 123157
Операційні проекти МФВ	53	$ 679774
Всього	**443**	$ 5695905